

Redaktionelt forord

Temanummer: Politisk polarisering i Danmark

Redaktionelt forord

I et samarbejdende folkestyre er vi parate til at lytte til partipolitiske modstandere. Vi udelukker ikke, at vi kan lytte os til mere viden og bedre beslutninger. Vi er også parate til at indgå kompromisser, fordi vi ved, at brede forlig er mere legitime og dermed mere holdbare end smalle aftaler. Man kan endda hævde, at ét af de oftest anvendte udtryk til at beskrive den særlige danske måde at lave politik på netop er "det samarbejdende folkestyre". Vi samarbejder bredt, og vi gør det på grundlag af et solidt folkeligt mandat.

Danmark er også et land, hvor langt de fleste borgere deltager i folkeafstemninger og valg på både lokalt og nationalt niveau. Befolkningen deltager ved at lytte til de argumenter, der fremføres af de politiske kandidater, og ved at afgive en stemme på selve dagen for afstemningen. Hertil kommer, at den danske befolkning – i medierne, i familierne, i civilsamfundsorganisationerne, på arbejdspladserne etc. – deltager i politiske debatter. Den danske befolkning er i al almindelighed engageret i politik, også selvom den enkelte borger ikke er direkte medlem af et politisk parti. I mange år har befolkningen endog haft en udpræget tillid til det danske demokrati, det danske partisystem og danske politikere.

Partitilknytning er som oftest forklaret ved, at danskeren finder derhen, hvor vedkommendes interesser fremmes bedst muligt. Hvis det forholder sig på den måde, vil vi forvente, at danskerne skifter parti når deres livssituation ændrer sig. Unge stemmer typisk mere til venstre end ældre, der har afdrag på terminslån og skatter at betale. Selvstændige stemmer anderledes end lønmodtagere. Ansatte i den private sektor vil også tendere til at stemme anderledes end ansatte i den offentlige. Kvinder stemmer anderledes end mænd, og så fremdeles. Det betyder, at danskerne godt nok deltager aktivt i den demokratiske proces, men de fleste danskere vil have prøvet at skifte partitilhørsforhold.

Alt dette er kendt stof i studiet af dansk partipolitik. Spørgsmålet er imidlertid, om vi skal til at revidere vores klassiske forståelse af dansk politik? Der er flere tendenser, der er værd at bide mærke i. For det første falder befolkningens tillid til danske politikere og det danske demokratiske system drastisk i disse år. I dag er det ikke unormalt, at en dansk politiker som udgangspunkt mødes med skepsis. Det gælder i medierne, og det gælder i mødet med befolkningen. For det andet knyttes et partis politik stadig mere op på enkeltpersoner. Dermed

**MARTIN
MARCUSSEN**
Ansvarshavende
redaktør

bliver partilederen en central skikkelse. Har partiet oven i købet udnævnt en statsministerkandidat, bliver persondyrkelsen endnu mere accentueret. Vi får såkaldte ”præsidentvalgkampe”. For det tredje vinder nye dynamikker frem i selve valgkampen. Politikere skal begå sig i de klassiske medier, som fjernsyn, radio og aviser, men de skal i stadig større udstrækning kunne begå sig hjemmevant på de fluktuerende sociale medier, hvor ”fake news” og ”internet-trolde” flourerer. Politikere skal desuden tilvejebringe stadig flere økonomiske midler for at kunne begå sig på samtlige kommunikationsplatforme i valgkampen. Det betyder nogle gange, at der må indgås uheldige alliancer mellem den enkelte kandidat og vedkommendes sponsorer.

I dette temanummer af Økonomi & Politik, der er redigeret af Peter Thisted Dinesen, fremhæves ét aspekt af den nye politiske virkelighed, nemlig den ”affektive polarisering”. Hermed refereres til den tendens, at borgere har fået en tilbøjelighed til at udtrykke decideret negative følelser over for borgere af anden politisk observans, i særdeleshed tilhængere af andre partier. Vi er nødt til at gribe til den social-psykologiske forskning om gruppeidentiteter for at forstå, hvad der er på spil her. Ifølge denne forskning vil medlemmer af en hvilken som helst gruppe være tilbøjelige til ved enhver given lejlighed at fremhæve og også ofte overdrive de positive elementer, der kendetegner gruppen. I processen har man ofte en tendens til at negligere negative eller dysfunktionelle forhold i gruppen. Samtidig vil man understøtte gruppens sammenhængskraft ved at udtrykke sig i overdrevent negative eller antagonistiske vendinger om andre, der ikke er med i gruppen. Hvis der skulle være noget positivt at fremhæve ved andre uden for gruppen, vil disse elementer blive skudt i baggrunden. En central dynamik i gruppedannelsen er således, at der konstrueres tydelige kløfter mellem ind- og udgruppen.

Hvis denne tankegang overføres til dansk politik, har det store konsekvenser. Vi kan ikke længere forvente, at danskere skifter partier med udgangspunkt i pengepungen. Et partitilhørsforhold er derimod et centralt identitetsparameter for vælgeren, som man holder fast på – også selvom det umiddelbart indebærer omkostninger af økonomisk art. Vi kan heller ikke længere forvente, at danskere går ind i politiske debatter for at blive klogere. En politisk debat kan tværtimod ses som en lejlighed til at opridse de eksisterende skillelinjer endnu kraftigere, end der måske er reelt belæg for. Desuden kan vi heller ikke forvente det store samarbejde mellem partierne. Et forsøg på bredt partipolitisk samarbejde vil nærmest kunne komme til at udtrykke en form for forræderi over for partiet. Når der er identiteter på spil, er det langt fra altid, at pragmatisk problemløsning er det primære formål med den politiske beslutningsproces. Endelig vil vi forvente, at den stadig skarpere og uforsonlige tone mellem forskellige politiske opponenter vil medføre endnu større mistillid til de enkelte politikere og til den demokratiske proces i al almindelighed. Der igangsættes en ond spiral, der med tiden vil ende i en opslidende skyttegravs-krig.

Om det helt konkret forholder sig på denne måde i Danmark, ved vi ikke med vished. Mange amerikanske studier viser, at dynamikken allerede har fundet indpas i USA. Men USA er ikke Danmark. I dette temanummer fremlægges den viden, vi har om affektiv polarisering, og det kan allerede på dette sted afsløres, at udsigterne for "det samarbejdende folkestyre" ser mørke ud.

Martin Marcussen

Professor

Ansvarshavende redaktør